

اسلام مجموعہ

تغاری: «دینی برہیات، حیاتی برہیہ» در.

نیل ۲ صائی ۳۵ ۲۹ شوال ۱۳۳۲
۲۷ اگستوس ۱۳۴۱ مدیری: حلیم ثابت

جلد: ۳

قرآہہ کریم

سورۃ بقرہ تک ۲۲۱ نجی آیتدن ۲۲۸ نجی آیتہ قدر مفهوم شریقی
[حاشیہلی مفهوم قرآندن] مرحوم مناسرتلی رفت

اہتماعیات

دیانت و نفا . . . . . کوک آب ضیا

اسلام اہتماعیاتی

دینشناسلر و تقیلر . . . . . حلیم ثابت

تاریخ

ابن تیمیہ (بن تیمیہ تک چکدی بکی زحمت و مشق ۳۳ نجی عایدن مابعد) رضالالدین بن نغزالدین

نسخہسی ۶۰ پارہ در

توزیع یری «زمان کتبخانہ سیدر»

نجم استقبال مطبعہسی

- تذکر و تمقله واحسان مغفرتله نعمت جتته دعوت ایدر .
- (۲۲۳) نسانک حال حیضدن سؤال ایبتدکر ندمه دی که ، (او حیض ، ضرر یرشیدر . آندن تمیز لمدکجه ، کنیدلرینه تقرب ایتمک ،^۱ و تمیز لند کدن صوکره اللهمک امر و مساعده سی وجهله مباشرت ایدک . جناب حق توبه کاران ایله پاکری سور) (۲۲۴) نسا کز سزک تخملق تار لاکز در . تخمکزی ایستدیککز صورتله آتک و نفسکز ایچون خیره اقدام ایدوب الله تعالی به اتقا ایدک . معلومکز اولسونکه ، جناب حقه ملاقی اوله جقسکز . سنده [ ] مؤمنلره بویله جه مؤده ایت .
- (۲۲۵) بر و تقوی و اصلاح ذات الین ایچون یمینکزه اینه تعالی تک اسمنی مانع و حائل قیلیمک . جناب حق سمیع و علیمدر .
- (۲۲۶) سزی لغوایله اولان یمینلر کزدن مؤاخذمه ایتمز . غفور و رحیمدر ؛ فقط قلیکز لسانکزه موافق و مطابق اوله رق خلاف یمین ایدر سه کز ، مؤاخذمه ایدر . (۲۲۷) و قادینلره تقرب ایتمک یمین ایدنلر ایچون درت ماه انتظار واردر . فقط بو مدت طرفنده یمینی بوزانلر حقدمه غفور و رحیمدر .
- (۲۲۸) شاید طلاقه عیزم ایسه لر آندمه سمیع و علیمدر .

اجتماعیات

دیانت و قضا

ابتدائی بز قوم ایچنده بولوندیقکز زمان بوتون احتیاجلر یکزی کندی کندی کززه تطمین ایتمک مجبور سکز . بغدادی یتشدیرمک ، اون او کومک ، اودون کسک ، آتمک پیشیرمک ، البسه دیکمک ، قوندیره یا بق ، او انشا ایتمک ، دو قوتورلق ، پولیسک ، عسکرک الخ ... کبی بوتون وظیفه لری ایفا ایتمک هر فرد کبی سزده توجه ایدر . حال بوکه مترقی برملت داخلنده یاشادیقکز

[*] محمد علیه الصلواة والسلامه خطا بدر .

وقت یا لکڑی بر خرقہ اختصایہ مکتسک۔ مثلاً مهندسک۔ بو خرقہ سزہ قازاندیدنی پرا ایہ اکہ ، البسہ ، قوندیرہ الخ . . . نہ قادر محتاج اولدینک شیلر وارسہ ہینسی چارشیدن صانوں آلیرسک۔ خستہ لاندینک زمان مراجعت ایدہ جک دو قورلر بولایئرسک۔ دولہ ویردیکنز ویر کولرلہ عرضکزی ، مال و جانکزی صیانت ایدہ جک ضابطہ و محکمہ کی مؤسسہ لر ، وطنکزی دوشمانہ قارشی محافظہ ایدہ جک اوردو و دونما کی تشکیلاتر وجودہ کلیر . سزی بوتون بو ایشلرلہ اوغراشمقندن قوروتاران قاعدہ یہ «تقسیم اعمال» دینیلیر . بو قاعدہ نك تأسس ایدہ بیلیمی ایچون اولا ہر خرقہ ، ہر قک ، ہر علمک متخصصی یتشمک ، تانباً ہر وظیفہ حقیقی متخصصی طرفندن درعہدہ ایدمک لازمدور . مثلاً سز طبابتلہ اشتغالدن فارغ اولورکن ایجابندہ متخصص دو قورلر بولایلہ جککزہ امینک۔ اویکزی بر حصار کی تحکیم اتمہ یسکتر مملکتک آسایشی محافظہ ایدن بر ضابطہ نك موجودیتہ ایناندینک۔ دندر . مجارہ اولونجہ ہر کسک نفرعام صورندہ سلاحہ صابیلہ سی بو ایشی منتظماً اجرا ایدہ جک بر اوردونک وارلقی بیلیمکدن ناشیدو . اختصاص فردلری خواص و عوام دیہہ ایکی یہ آبیرو . سز مهندسک ایشندہ خواصندسک۔ چونکہ اؤ قنک متخصصی سک۔ متخصصی اولمادینکز طبابت ، حقوق شناسلق الخ . . . کی فن و علملردہ عوامندسک۔ ناصلکہ بر طیب ، بر حقوق شناسدہ مهندسک خصوصندہ عوامندلرلر . ویر آدامک کندی قندہ خواصندن اولوق شرطیلہ دیگر قنلردہ عوامندن اولہ سی ہیچ بر زمان عیب دکندر . عوام و خواص ائجوق اختصاص دائرہ لرنده تفریق ایدیلہ بیلیر .

عجا دیگر خصوصلردہ موجود بولونان بو اختصاص و تقسیم اعمال قاعدہ سی دین ساحسندہ ایچون جاری اولماسون . «علوم دینہ» بلا تحصیل ہر کس طرفندن بیلہ جک قادر بسیطیدو ؟ علوم دینہ بی بوتون معالیسیلہ ، حکمایا تیلہ تحصیل ایشی دین متخصصی بولونماسونمی ؟ سوکرا «نشر دین ، تربیہ دینہ ، تعلیم دیانت» وظیفہ لری لاعلی التعمین ہر کسک تثبت شخصینہ

ترك ايديلهك قادر اهميتز ميدر ؟ اناطولى كويلرندن كلن قرعه افرادينك آجينه جق درجه ده دیندن بی خبر اولدینی کورویوروز . چونکه هپمز دین ناسرلکنی درعهده ایتدی کمزه قانع اولمشزده بو وظیفه بی حقیله ایضا ایدهجک بر دین تشکیلاتی یامامشز .

عیا اسلامیتده بویله بر تشکیلات یوقیدی ؟ وار ایدی ... فقط بز تقسیم افعالدن زیاده « تخلیط و ظائف » دن خوشیلاندیقمز ایچون شیمدی به قادر بو تشکیلاتی باشقه ایشارله اوغراشدیردق . اسلامیت تابدایتده بر ایشک دیانی حکملری ، قضائی حکملرندن ایبرمشدر . تا ایلك عصرلرده دیانی حکملری بیلدیرمک اوزره (مقنیک) ، قضائی حکملری بیلدیرمک اوزره (قاضیات) مقاملری تأسیس ایشدر .

حتی عصرنده امتک مقنسی اولان امام اعظم خضر تری بویکی مقامک برلشمسی جائز اولدینی ایچون « قاضی القضاة » وظیفه سنی قبولدن مصراً استکاف ایتدی . بو اوغورده حیاتی بیله فدا ایلدی . دیانته قضا بررندن او قادر آیری درکه دیانته جائز اولمایان برچوق ایشلرک قضاء جاری اولدینی کثرتله کورولور .

فائض آلق دیانته جائز اولدینی حالده دور شرعی طریقله قضاء واقعدر . مرور زماندن طولانی قضاء حق دعوا ساقط اولورسده دیانته حق ساقط اولماز . دیانته (وارثه وصیت) جائز اولدینی حالده (نفی ملک) یاخود (وجوه بره وصیت ایدلش ماله وارثک وصی نصب ایدلسی) کی طریقله قضاء جاریدر . حله دیانته جائز اولدینی حالده قضاء جاریدر . عدالت امکانی یوق ایکن تعدد زوجات دیناً غیر جائز اولدینی وعامه ناس ایچون بونک عدم امکانی نص قرآنله مؤید بولدینی حالده قضاء جاری ومعتبردر .

دیباچہ طلاق - « ابغض الحلال ، ایکن قضاء ہیج بر قید احترازی ایله مفید دکلدر .

دیباچی احکام ایله قضائی احکامک باشقہ باشقہ شیر اولدینی یوقاریکی مثالدرن آکلاشییدی . او حالده سز مفتی افندی به بر ایشک حکمنی صور دینکیز زمان سزه مانکی جہتی بیان ایده جک ؟

هیج شبه یوق که او ایشک احکام دیباچہ سی . قاضی افندی به مراجعت ایندیگیز زمان ایسه قضائی بر حکم یعنی بر اعلام آله جکیز . بوایکی وظیفه یریشی ؟ . البته دکل ! او حالده امام اعظم حضرتلری بوایکی وظیفه بی نفسده جمع ایتمکله اوقدر طوغرو بر ایشک یا میشدو که یو اوغورده حیاتی فدا ایتمسه بیله دکر .

ذاتاً نشر دیانت وظیفه سیله مکلف بر صنفک لزوم وجودینی بو آیت منیفه افاده بو یور میورسی : « وما کان المؤمنون لیغروا کافه فلو لافر من کل قرقه منهم طاقه لیفتقوها فی الدین ، الآیه .

نشر دیانتبه مکلف بر صنف تا اولدن بری و اودر دیمشدک . اوت ؛ باشده مقتیلر اولوق اوزره مدرسلر ، مشایخ ، اماملر ، خطیلر ، واعظلر وحج دلیللری بو وظیفه ایله مکلفدرلر . بونلر بر دیانت نظارتینک زیر مراقبه سنده منتظم بر تشکیلات دینیہ حالنی آلدینی زمان آرتق مملکتک و بوتون عالم اسلامک اک هجرا کوشه لر نده بیله نشر دیانت وظیفه سنک حقیله ایفا ایدیله جکندن امین اوله بیلیرز . تقسیم اعمال و اختصاص قاعده سی هر ساحده تطبیق ایلدینی حالده نهدن یو ساحده تطبیق ایلسون ؟ بر ذات علم قضاده . متخصص اولدینی خالده علم دیانتده غیر متخصص بولونه بیلیر ، ینه بر دیگر ذات علم دیانتده متخصص بولوندینی حالده علم قضاده غیر متخصص اوله بیلیر . عینی کیسه نیک بو ایکی علمی نفسده جمع ایتمه سی نهدن لازم کلسون ؟ هایندی فرض ایده لم که بر آدام بو ایکی علمده نمایله واقفدر ، مادامک دیباچی حکملر ایله قضائی حکملر آراسنده بو قدر درین اوچوروملر موجوددر ، بر کیسه نیک عینی زمانده بویله غیر

قابل تالیف ایکی نوع حکمک اعطاسینه وظیفه دار اولماسی قطعاً غیر جائزدر. برایشک دینی جہتی مقدس اولدینی ایچون اورایه اداره مصلحت، اشتلافکارلق، خلیه جولوق کچی دنیوی تدبیرلر کیره مز. برایشک قضائی جہتی ایسه اقتصادی، حسی، فی، برچوق دنیوی ایجاباته تابع اولوق مجبوریتدهدر. بزم مبالات دینیه مخصوصنده ساثر ملتلردن کری اولمازک سبی شودیرکه دیا تمزک اساسلری صوگ درجه عالی اولدینی حالده قضا مزده کی قاعده لر و اصولر غایت تفصیلدر. قضا ایله دیانت بری برینه قاریشدیرلدینی ایچوندرکه قضا ایشلردن مشکی اولان کیمسلر دینه قارشی ده مابلا تئسز اولیورلر. دیانت وقضا بری برینه قاریشدینی زمان ایکیسی ده بری برینه مضر اولور. چونکه بونلرک اساسلری آیری آیری غایه لره معطوفدر. فقط مقیالر یالکز دینی حکملری اعطاء قاضیلر یالکز قضائی وظیفه لری اجرا ایندیکی زمان ایکیسی ده وظیفه لرینک صفوت و تمانتینی محافظه ایده بیلیر.

هر فادن بریسی (اختلاف امتی رحمة) نص نیقنده کی اختلاف امتک معناسی تقسیم اعمال و اختصاص اولدیغنی سویله مشدرکه غایت کوزل بر توجیهدر. بو کوزل توجیه دوغرو بر تفسیری تضمن ایدیورسه جناب حقندن نیاز ایدهلم بزى بو رحمة مظهر بو یورسون.

ضیا کورک آب

اسلام اجتماعاتی

دینشناسلر و فقیهلر

خلق هر دورلو اییلکدرده، هر دورلو بو یوکلنکرده کندینک فوقده اولدیغنه ایناندینی رهبرلر کورمک ایستر و حقیقتاً بونلرک رهبرلر کیریله بو وادیده